

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2019

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Blahníková

**Náhradní institucionální péče v předškolním věku
v Dětském domově Trnová a ve ZDVOP Delfínek při Dětském
domově Trnová**

Praha 2019

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Jan Toman

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2018-2019

BACHELOR THESIS

Barbora Blahníková

**Substitute residential care in pre-school age at the
Children's home in Trnová and in ZDVOP Delfínek at the
Children's home in Trnová**

Prague 2019

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. Jan Toman

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji *PaedDr. Janu Tomanovi* za cenné rady, podněty a připomínky při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na děti předškolního věku v ústavní péči. Ve své teoretické části se zabývá sociálněprávní ochranou dítěte v předškolním věku, a jaká je současná legislativa v tomto odvětví. Dále rozebírá typy náhradní péče, institucionální péče o děti v předškolním věku, dětské domovy a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Praktická část na základě analýzy dostupné dokumentace a případové studie odpovídá na otázky: Jaké děti se přijímají do ZDVOP a DD a z jakých důvodů. Návaznost péče po ukončení pobytu (srovnání DD se ZDVOP). Věková struktura umístovaných dětí, z toho děti do 3 let věku. Délka pobytu dětí v DD a ZDVOP, typy právních titulů, na jejichž základě jsou děti v zařízeních umístovány.

Klíčová slova

Analýza, dětský domov, legislativa, náhradní péče, předškolní věk, případová studie, sociálněprávní ochrana dětí, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Annotation

The bachelor thesis is focused on pre-school children in residential care. In its theoretical part, it deals with the social protection of pre-school children and what is the current legislation in this sector. It also analyzes the types of substitute care, residential care for pre-school children, children's homes and children's facilities for immediate help. The practical part, based on an analysis of available documentation and case study, answers the following: Which children are accepted for ZDVOP and DD and for what reasons. Successive care after stay termination (comparison of DD with ZDVOP). The age structure of the placed children, of which children under 3 years of age. Length of children's stay in DD and ZDVOP, types of legal titles on the basis of which children are placed in the facilities.

Keywords

Analysis, case study, facilities for children requiring immediate help, children's home, legislation, preschool age, social protection of children.

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	10
1.1 Děti, kterým se sociálně-právní ochrana poskytuje	11
1.2 Mezinárodní dokumenty	12
1.3 Dokumenty české republiky	13
2 TRENDY A VÝVOJOVÉ SMĚRY V OBLASTI SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTE, SOUČASNÁ LEGISLATIVA	14
2.1 Současná legislativa	18
3 TYPY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	21
4 INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	24
4.1 Dětské domovy pro děti do 3 let.....	24
4.2 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	25
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI	29
5.1 Cíl praktické části	29
5.2 Metoda výzkumu	29
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	31
6.1 Analýza dostupné dokumentace	31
6.2 Případová studie.....	37
6.3 Závěr výzkumu	43
ZÁVĚR	45
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47
SEZNAM TABULEK	49

ÚVOD

Pobyt dítěte mimo rodinu je problematický s často traumatizující zkušeností, zejména u dětí předškolních, dětí batolecího a kojeneckého věku. Všechny okolnosti takového řešení situace dítěte musí být proto dobře ošetřeny pravidly a citlivě nastavenou metodikou.

Cílem této bakalářské práce je najít odpověď na otázky, které děti se přijímají do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a které se přijímají do dětského domova a z jakých důvodů, jaká je návaznost péče po ukončení pobytu dětí v obou zařízeních, věková struktura umístěvaných dětí, z toho děti do 3 let věku, délka pobytu dětí v DD a ZDVOP, typy jednotlivých právních titulů, na jejichž základě jsou děti do zařízení umístěvány.

Výchova dětí a péče o jejich správný vývoj je právem a povinností obou jeho rodičů. Ne všichni rodiče se však o své dítě mohou starat a někteří dokonce nechtějí. V takovém případě je třeba najít vhodnou formu náhradní rodinné péče, která zastoupí povinnosti rodiče a dítěti poskytne adekvátní saturaci jeho potřeb úměrně jeho věku. Pokud má takové dítě štěstí a je svěřeno do péče milující rodiny, která mu poskytne lásku a péči jako vlastnímu potomkovi, je situace téměř vyřešena.

Náhradní rodinná péče je v současné době velmi diskutované téma. Pokud se rozhlédneme, uvědomíme si, že na něj dnes narazíme téměř všude. V televizním vysílání, v rozhlase, ve školách i na ulicích. V souvislosti s vývojem společnosti se vyvíjí i náhradní rodinná péče a zároveň zkušenosti s náhradní péčí.

V České republice se vyskytuje mnoho dětí, které vyrůstají mimo svoji rodinu např. v dětských domovech, výchovných ústavech a v podobných institucích. Ačkoliv se všemožné organizace snaží, většina z nich nedokáže dětem plnohodnotně zajistit přirozené rodinné prostředí. Z toho důvodu by dětem měla být dána možnost vyrůstat v náhradní rodině, tedy v osvojení nebo pěstounské péči.

Bakalářská práce se dělí na dvě části: teoretickou a praktickou část. První, teoretická část, je rozdělena na několik kapitol. V první řadě se práce zaměřuje na sociálněprávní

ochranu dítěte, jakým dětem se sociálně právní ochrana poskytuje, jaké jsou mezinárodní dokumenty a dokumenty v České republice pracující s touto problematikou. V druhé kapitole jsou zmíněny trendy a vývojové směry v oblasti sociálně právní ochrany dítěte a je zde také zmíněna současná legislativa. V další kapitole teoretické části jsou popsány a rozděleny typy náhradní rodinné péče. Vysvětlení pojmu osvojení, pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu. Poslední kapitola se už přímo zabývá institucionální péčí o děti v předškolním věku. Obecně vysvětluje rozdíl mezi dětským domovem a zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Poté se zaměřuje na rozdíl mezi Dětským domovem Trnová a Zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová.

Praktická část s popisovanou problematikou souvisí a navazuje na část teoretickou. Stěžejním bodem praktické části bude srovnání dvou typů zařízení pro předškolní děti, kterými jsou Dětský domov Trnová a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – Delfínek při Dětském domově Trnová. Současně se zaměřuje na problematiku legislativy, dále jaký je systém péče a jaké jsou výstupy péče. Ke zjištění předem stanoveného cíle a rozdílu mezi Dětským domovem Trnová a Zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc – Delfínek při Dětském domově Trnová bude použita metoda analýzy dostupné dokumentace společně s případovou studií.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně-právní ochrana dětí je vymezena v České republice právní úpravou obsaženou v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí č.359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Významným aspektem sociálně-právní ochrany je především zajistit blaho dítěte, ochranu rodičovství a rodiny a také právo dětí a rodičů na rodičovskou péči a výchovu.

Nejdůležitějším orgánem státní správy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Hlavní úlohou tohoto orgánu jsou legislativní opatření, dále zajišťuje také metodickou a kontrolní činnost.

Sociálně-právní ochrana dětí zajišťuje především práva dětí na život, svobodu myšlení a projevu, právo na péči rodičů, svobodný výběr náboženství, vlastní identity, vzdělání či zaměstnání. Dále také zajišťuje ochranu dětí před duševním, fyzickým týráním či zanedbáváním. Pokud hovoříme o termínu ochrana dětí, máme na mysli širší pojem nežli sociálně – právní ochrana dětí. Ochrana dětí je tedy rozsáhlý soubor práv a zájmů dítěte, jenž je upraven v právních předpisech a různých právních odvětví.

Dalšími orgány, které zajišťují sociálně právní ochranu dětí, jsou dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí: obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady a úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí.

Sociálně-právní ochrana dětí je zákonem č. 359/1999 Sb. definována především těmito body:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být

trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Předmětem tohoto zákona je poskytnout dětem nezbytnou ochranu a bránit jejich zájmy a práva.

Sociálně právní ochranu dětí zajišťují orgány sociálně právní ochrany. Orgánem sociálně právní ochrany dítěte může být Krajský úřad, Obecné úřady s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí a Úřad práce (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

1.1 DĚTI, KTERÝM SE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA POSKYTUJE

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je slovem dítě myšlena osoba nezletilá, která je mladší 18 let, pokud ovšem nenabyla zletilosti dříve, a to uzavřením manželství nejdříve od 16 let věku.

Ochrana je poskytována všem dětem, které se nacházejí na území České republiky. Liší se pouze mírou, kterou je jim ochrana poskytována.

Dle §2 odst. č. 2 zákona o SPO náleží tato ochrana dítěti, jež má na území České republiky trvalý pobyt. Dále se také vztahuje k těm, kterým byl povolen pobyt, nebo jsou hlášeni k pobytu na území České republiky. Tento pobyt nesmí být kratší 90 dnů (jedná se o právní předpis upravující pobyt cizinců na území ČR). Nebo je také možností, pokud dítě podalo návrh na udělení mezinárodní ochrany na území České republiky. Dále se může jednat o dítě, které je oprávněno k trvalému pobývání. Do kategorie se řadí též dítě, jehož rodiče podali žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo podali žádost o oprávnění k pobytu, za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území ČR. Další možností je, když rodiče dítěte pobývají na území ČR na základě potvrzení o strpění pobytu. Nakonec se může jednat i o azylanta, či osobu požívající doplňkovou ochranu.

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je dítě osoba nezletilá. Jedná se o osobu, která je mladší 18 let, pokud ovšem nenabyla zletilosti dříve, a to uzavřením manželství nejdříve od 16 let věku (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Sociálně-právní ochrana dětí se soustředí:

- na děti, které přišli o rodiče z důvodu úmrtí, nebo pokud neprováděli, zneužívaly či neplnily práva vyplývající ze své rodičovské odpovědnosti.
- pokud osoba, která má svěřené dítě do své péče a neplní své rodičovské povinnosti
- zaměřuje se také na děti, které vedou rizikový způsob života a to například: požívání návykových látek, zanedbávání povinné školní docházky, živí se svým tělem, spáchaly trestný čin nebo páchají opakovaná přestupky, dále se také SPO soustředí na děti mladší 15 let, které provedly trestný čin, který by jinak byl trestným činem.
- soustředí se i na děti, které často utíkají od svých rodičů, nebo fyzických či právnických osob, které jsou odpovědné za jeho výchovu
- na děti, které byli ohroženi trestným činem, ovlivňující jejich život, jejich svobodu, zdraví či lidskou důstojnost, dále pak pokud byl narušen jeho mravní vývoj. Nebo pokud je podezření z těchto jednání.
- na děti, jejichž rodiče, nebo jiné osoby odpovídající za jejich výchovu umístily na žádost své dítě do zařízení, které mu poskytuje nepřetržitou péči a nejeví po dobu šest měsíců o dítě zájem, nebo pokud opakovaně své dítě do tohoto zařízení umisťují.
- na děti, které jsou ohroženy domácím násilím
- soustředí se také na děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, nebo azylanty. Jsou to děti, které jsou na území České republiky bez svých rodičů, či jiných osob odpovědných za jejich výchovu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

1.2 MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY

Sociálně právní ochrana dětí je zakotvena v mezinárodních dokumentech, kterými jsou: Všeobecná deklarace lidských práv, vydaná v roce 1948; Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla sjednána v roce 1950; Deklarace práv dítěte, někdy nazývána Charta práv dítěte z roku 1959; Evropská sociální charta, vydaná roku 1961, která doplňuje Evropskou úmluvu o lidských právech. Posledním dokumentem je Charta základních práv. Tento dokument byl přijat Radou Evropy v roce 2000 (Michalová, 2016, str. 12-14).

1.3 DOKUMENTY ČESKÉ REPUBLIKY

Pro sociálně právní ochranu dítěte bylo důležité přijetí zákona o rodině, č. 94/1963 Sb. V tomto zákoně je zdůrazněna péče o dítě jiným občanem, pokud se o dítě nemohl starat rodič.

V roce 1969 vzniklo Ministerstvo práce a sociálních věcí a převzalo agendu týkající se této problematiky od Ministerstva školství.

Jeden z nejdůležitějších dokumentů týkající se sociálně-právní ochrany dítěte je Úmluva o právech dítěte. Tato Úmluva přesahuje rámec České republiky, protože se jedná o mezinárodní úmluvu. Státy, které ji ratifikovaly, ji tedy přijaly do svého právního řádu. Tuto Úmluvu o právech dítěte zakotvila Česká republika do svého právního řádu v roce 1991 na základě zákona č. 3/1993 Sb. Tím, že tuto Úmluvu přijala do svých legislativních norem, musí dbát na dodržování těchto zásad. Pro Českou republiku je tudíž povinnost, každých pět let podávat podrobnou zprávu výboru OSN pro práva dětí a pospat zde úroveň naplňování dětských práv v České republice.

Úmluvu o právech dítěte tvoří 54 článků, rozdělených do čtyř kategorií. Tyto čtyři kategorie jsou rozděleny na hlavní zásady, práno na přežití a rozvoj, právo na ochranu, právo na zapojení se do společnosti.

Základním dokumentem našeho právního řádu je Ústava, kde jsou základní lidská práva obsažena v ústavním zákoně č. 2/1993 – Listina základních práv a svobod.

Nejdůležitějším legislativním předpisem je samotný zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších zákonů (Michalová, 2016, str. 14-16).

2 TRENDY A VÝVOJOVÉ SMĚRY V OBLASTI SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DÍTĚTE, SOUČASNÁ LEGISLATIVA

Současný systém sociálně právní ochrany zažívá v posledních letech dynamické změny. Existuje mnoho vizí, směrů a trendů, kterými by se mohla sociálně právní ochrana ubírat.

Změny jsou realizovány od celonárodní úrovně až po jednotlivé členy účastnící se sociálně právní ochrany. Celý systém sociálně právní ochrany si dle vládních struktur, na základě mnoha výzkumů a mezinárodních doporučení, vynucuje zásadních změn. Zda jsou tyto změny realizovány ku prospěchu a k fungování a zlepšení systému či naopak posoudí čas. V mnohém se o realizovaných změnách dá zcela zásadně diskutovat.

Hlavním koordinátorem v oblasti transformace systému péče o ohrožené děti je Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s ostatními resorty, které se na péči o ohrožené děti podílí. Jedná se o Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo vnitra. Těchto resortů se změny zásadně týkají.

Hlavní změnou a trendem posledních let, které si vynutili právě kritické připomínky funkčnosti systému na základě výzkumů, poznatků praxe a mezinárodních doporučení (př. Výbor OSN pro práva dítěte) je přijetí Národní strategie ochrany práv dětí (dále jen strategie). Strategie byla přijata usnesením vlády ČR č. 4 ze dne 4. 1. 2012. Má za cíl reagovat na nedostatky systému péče o děti.

Cílem transformace systému je zejména ochrana práv každého jednotlivého dítěte s přihlédnutím na jeho individualitu. Mělo by dojít k eliminování diskriminace a nerovného přístupu, podpoření kvality života dětí a rodin. Jako nepopiratelné právo je vnímán všestranný rozvoj dítěte, pokud možno v jeho přirozeném rodinném prostředí. Pokud toto prostředí nelze zajistit, tak v péči upřednostnit náhradní péči v rodině (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Na všech rozhodováních týkající se života dítěte a jeho rodiny by mělo mít dítě možnost určité míry participace na rozhodování s ohledem na jeho vývojové schopnosti.

K dosažení těchto cílů je potřeba velmi úzké spolupráce mezi jednotlivými subjekty, které se podílejí na sociálně právní ochraně dítěte. Jedná se o úzkou vazbu mezi vládní strukturou, samosprávnými celky, neziskovým sektorem a v neposlední řadě i jednotlivci.

Mnohdy je dialog mezi jednotlivými subjekty velmi nesnadný, aby došlo ke vzájemné shodě a prosazení zlepšení cíle, uběhne mnohdy dlouhá doba nebo se shodu nepodaří nalézt v dané oblasti vůbec, i když je opakovaně projednávána v různých časových obdobích.

Transformace celého systému si vyžádala také mnohé legislativní změny v oblasti rodinného práva a sociálně právní ochrany. Některé změny byly již implementovány do tuzemské právní úpravy a jsou v platnosti. Tyto změny se mnohdy velkou měrou opírají o mezinárodní prameny jako je především Úmluva o právech dítěte, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropská sociální charta a mnohé další.

K realizaci Národní strategie byla vytvořena projektová dokumentace v podobě systémového projektu – Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně právní ochrany dětí.

Tento projekt si uvědomuje, že transformace systému se neobejde bez změn v zažité praxi. Je nutné posilovat mezirezortní spolupráci a multidisciplinární spolupráci. Klíčovými pracovníky v systému péče o ohrožené děti jsou pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Zde je nutné neustále posilovat celoživotní vzdělávání pracovníků, podpořit je v jejich činnosti nabídkou nástrojů využitelných v praxi pro ochranu dítěte a rodiny. Je třeba zlepšit dostupnost a koordinaci služeb na místních, krajských i národní úrovni. Zároveň je třeba podpořit mechanismy náhradní péče o ohrožené děti.

Ve výsledné podobě by měl být systém schopen reflektovat všechny potřeby dětí a rodin dle jejich individuálních požadavků (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Měl by cílit na dítě, které by mělo být partnerem v řešení své vlastní situace a středobodem zájmu. Měly by být respektovány potřeby a vývoj dítěte a měl by být sledován dlouhodobý zájem dítěte. Možnosti řešení by se měly nabízet bez diskriminace. Potřeby dětí by měly být posuzovány v kontextu rodinném, případně v kontextu sociálního prostředí, v němž se dítě nachází. Mělo by být stavěno na silných stránkách dětí a jejich rodin a mělo by dojít k rozkrytí problematických oblastí v rodině. Měla by být zajištěna fungující spolupráce všech zainteresovaných stran. Proces pomoci by měl být aktivní, podpůrný a dlouhodobého charakteru. Systém by měl vyhodnocovat relevantní a objektivní skutečnosti, na kterých lze stavět případnou pomoc a péči.

Jedny z mnoha priorit, na které je v současné době cílena pozornost odborná i veřejná, jsou např.:

- Vytvoření a zpřístupnění služeb a podpory rodinám a dětem
- Podpora náhradní rodinné péče
- Rozvinutí alternativních řešení péče o ohrožené děti
- Sjednocení systému péče o děti

Z aktuálně diskutovaných témat je velmi sledované téma deinstitucionalizace péče o děti a s tím související rozvoj a podpora náhradní rodinné péče.

Základy těchto myšlenek už jsou položeny v Úmluvě o právech dítěte. Základním právem dítěte je vyrůstat v rodinném prostředí. Pokud tomuto tak být nemůže, je úkolem státu zabezpečit dítěti řádnou pomoc a péči. Je deklarována dokonce zvláštní ochrana a pomoc dítěti, které se dočasně nebo trvale ocitlo mimo rodinné prostředí.

Již nyní je v naší právní úpravě zakotveno, že dítě nemůže být umístěno do ústavního zařízení v důsledku špatných bytových a majetkových poměrů.

V praxi našich zařízení, téměř v každém případě ohroženého dítěte, jde o soubor mnoha faktorů, které vedou k umístění dítěte do ústavní péče. V současné době je velmi bedlivě zkoumáno a posuzováno, zda je dítě nutné svěřit do ústavní péče (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Hojně se využívají alternativní řešení v podobě ponechání dítěte v biologické rodině s maximální podporou neziskového sektoru a OSPOD. Předně jsou využívány i možnosti svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče – pěstounská péče na přechodnou dobu, pěstounská péče, tzv. příbuzenská pěstounská péče, poručenství, osvojení tuzemské nebo mezinárodní.

Ústavní péče má v České republice dlouhou tradici. Má svá pro i proti, stejně jako jiné alternativy péče o ohrožené děti.

Alternativou ústavní výchovy v případě, že primární rodina selhává a dítě je ohroženo na svém vývoji, je náhradní rodinná péče.

Zdánlivě novým prvkem v této péči, je přechodná pěstounská péče, která se aktivně dere na svět od novelizace zásadních právních předpisů v oblasti ochrany práv dětí – tj. od platnosti občanského zákoníku a novelizace zákona o SPOD.

Tento typ péče je v současné době také hojně diskutován na poli odborných společností i laickou veřejností. V podstatě jde o doplňující systém alternativ péče, které přejímá do své péče mnoho dětí, které by prvotně zřejmě končily v péči ústavní. Z mých odborných zkušeností je mi známo, že systém pěstounské péče na přechodnou dobu je přímo závislý na demografickém složení obyvatelstva daného kraje, mentalitě obyvatelstva a jeho ochotě pomáhat a pracovních příležitostech daného kraje (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

Je to systém, který pozvolna rozvíjí a není zcela promyšlen, byť základní myšlenka (děti v náhradní rodinné péči oproti ústavu) je dle mého soudu dobrá, je zde z mé strany mnoho pochybností ohledně dogmatického prosazování této péče na úkor jiných alternativ a ohledně návaznosti další péče při ukončení PPPD, která je zákonem omezena na rok.

Schválením Strategie se Vláda České republiky zavázala k vytvoření fungujícího systému do roku 2018. V tomto bodě je nutno konstatovat, že reforma systému není dokončena a bude třeba ještě mnoha úprav, než budeme moct říct, že systém sociálně právní ochrany je jasně čitelný, fungující a splňující všechny stanovené cíle (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018, [online]).

2.1 SOUČASNÁ LEGISLATIVA

z. č. 89/2012 - Občanský zákoník je významnou legislativní změnou v oblasti péče o děti poslední doby. Tzv. nový občanský zákoník nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014 a zásadně změnil právní úpravu tím, že zcela nahradil původní zákon o rodině 94/1963 Sb a nově upravil řadu otázek ohledně rodičovské péče a péče o děti jako takové včetně náhradní rodinné péče a ústavní výchovy.

Občanský zákoník se ústavní výchově věnuje v § 971, kdy definuje ústavní výchovu jako využitelnou alternativu náhradní rodinné péče za specifických podmínek, tj. kdy všechna předchozí opatření nevedla k nápravě.

Zásadně je také vnímána přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby před péčí ústavní. Přednost má pěstounská péče a svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby.

Nově byla v občanském zákoníku uvedena i nejdelší doba trvání ústavní výchovy, tj. doba tří let. Zákon dává možnost prodloužení ústavní výchovy po opakovaném soudním projednání případu před soudem.

Občanský zákoník zavádí též povinnost soudu v rozsudku uvést, do kterého zařízení je dítě svěřováno. V případě přemístění dítěte je tedy opětovně požádán soud, který by měl o změně zařízení znovu rozhodnout (zákon č. 89/2012 Sb., v platném znění).

Svůj prostor v občanském zákoníku dostalo také svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a to taktéž v § 971, ale odst. 2. Uvádí se lhůta pro nejdelší délku pobytu, která činí 6 měsíců. Lze také opakovaně přezkoumat soudem, zda jsou dány důvody pro prodloužení pobytu dítěte ve ZDVOP.

V případě umístování dětí do zařízení je brán ohled na práva rodičů, dětí i blízkých příbuzných. Veškerá rozhodnutí by měla korespondovat se zájmem dítěte, které by mělo být středobodem ochranné péče státu. Důraz je kladen na zachování biologických vazeb a vztahů dítěte s jeho okolím (zákon č. 89/2012 Sb., v platném znění).

Zájem dítěte by měl být předním hlediskem všech interakcí dějících se kolem dítěte. Dítě by mělo být partnerem při jednotlivých rozhodnutích, které se ho bezprostředně

dotýkají, samozřejmě s ohledem na jeho volní a rozumovou vyspělost (zákon č. 89/2012 Sb., v platném znění).

Zákon 359/99 Sb. o sociálně právní ochraně dítěte. Velké změny přinesla do systému také novelizace tohoto zákona, která předcházela novému občanskému zákoníku a byla účinná od 1. ledna 2013.

Do praxe zvolna zavádí jako pracovní nástroj vyhodnocování situace rodiny a individuální plán ochrany dítěte, jejichž odpovědným zpracovatelem je orgán sociálně právní ochrany dítěte. Velký důraz je kladen na preventivní činnost.

V individuálních plánech a při vyhodnocování situace rodiny je velkou měrou zohledňováno také širší příbuzenské okolí, které by případně mohlo převzít ohrožené dítě do své péče. I zde je patrná změna v přednosti náhradní rodinné péče před péčí ústavní.

Od novelizace je patrná snaha jednotlivých složek systému o rozšíření základy žadatelů o pěstounskou péči a přechodnou pěstounskou péči, která velmi posílila.

Institut PPD byl zmíněn v tomto zákoně již před jeho novelizací. Na svém znovuzrození však nabral dechu až s novelizací zákona. Jsou dány zákonné podmínky, kdy může soud dítě do PPPD svěřit (zákon č. 359/99 Sb., v platném znění).

- Na dobu, po kterou nemůže péči vykonávat rodič ze závažných důvodů
- Dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič svůj souhlas odvolat
- Po dobu nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu k osvojení není třeba

Podmínkou PPPD je, že může trvat nejdéle 1 rok. Následně by mělo být dítě předáno do trvalé náhradní péče. Stává se však, že děti z PPPD končí v některých případech v ústavní péči (zákon č. 359/99 Sb., v platném znění).

V novelizaci zákona bylo posíleno a nově upraveno postavení osob pověřených k výkonu sociálně právní ochrany, což se dotklo změn v činnosti zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – zavádí standardy péče, které upravuje vyhláška 473/2012 Sb. (zákon č. 359/99 Sb., v platném znění).

z.372/2011 Sb.- zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.
Tento zákon byl přijat v roce 2011. Tento zákon definuje ve svých paragrafech 43 a 44 postavení dětských domovů, případně dětských cente v systému péče o nejmenší děti.

V těchto dětských domovech se poskytuje zdravotní péče a zaopatření dětem, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, zejména dětem týraným, zanedbávaným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím nebo dětem zdravotně postiženým (zákon č. 372/2011 Sb., v platném znění).

z. 109/2002 Sb – o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči. Poslední roky také prošel několika novelizacemi. I tímto zákonem je kladen důraz na prevenci a poradenství, spolupráci s rodinou, podporu dítěte v tíživých situacích, spolupráce s OSPOD v souladu s IPOD.

I u Středisek výchovné péče zaznamenáváme po novelizaci posílení systematičnosti práce v podpoře, posílení a zachování primárních biologických vazeb. Posílení terénních služeb (zákon č. 109/2002 Sb., v platném znění).

Kompetenci rozdělování dětí do ústavních zařízení převzal od diagnostických ústavů soud, který určí domov, v kterém bude ústavní výchova vykonávána. Diagnostika dítěte se přesunula přímo do domovů (zákon č. 109/2002 Sb., v platném znění).

3 TYPY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Náhradní péče je zajišťována systémem, který slouží k ochraně ohrožených dětí, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Tento systém tvoří: péče individuálního charakteru, to znamená, že děti vyrůstají v náhradních rodinách a péči kolektivní, kterou zajišťují ústavní zařízení. V České republice je převážná většina dětí umístována do ústavních zařízení, ale bylo by třeba zvýšit péči rodinného typu.

Typy náhradní rodinné péče: osvojení, mezinárodní osvojení, pěstounství, svěřeni dítěte do péče jiné osoby, hostitelství, poručenství a opatrovnictví, ústavní výchova (Trnková, 2018, str. 25-89).

Jedna z nejdůležitějších forem náhradní rodinné péče je osvojení. Významnost tohoto typu je dána tím, že osvojitelé nastupují místo biologických rodičů, kterým jsou zrušena všechna práva k osvojenému dítěti. Osvojitelé tak nastupují jako rodiče – otec a matka. Forma této nově vzniklé úplné rodiny zajišťuje osvojenému dítěti další jeho harmonický vývoj. Pobyt v této nově vzniklé rodině je potřebný i pro navazování pozdějších vlastních vztahů osvojeného dítěte. Osvojené dítě by mělo být vždy prioritou tohoto právního úkonu. Nemůže být brán zřetel jen na to, že náhradní rodiče řeší tento problém jen z důvodu, že nemají vlastní potomky. Musí být vždy hlavně sledována kvalita náhradní rodičovské péče.

Další formou náhradní rodinné péče je mezinárodní osvojení, kde příslušníci jiného státu zažádají Českou republiku o osvojení nezletilého dítěte. I zde musí být prioritou dobré zabezpečení svěřeného dítěte (Křístek, 2016, str. 9-46).

Náhradní rodinou péči zaštiťuje i pěstounská péče. Jde o formu péče, která je chápána jako dočasná, dokud nepřevzme dítě zpět do své péče biologičtí rodiče nebo nedojde k osvojení náhradní rodinou, případně dítě dosáhne dospělosti. Pěstounská péče umožňuje zachování vazby dítěte na svoji původní rodinu. Může proto docházet i k osobnímu styku dítěte se svými biologickými rodiči. Pozitivní vztah s rodinou je nutno v zájmu dítěte podporovat. Vždy je úspěchem, když se dítě, které je dočasně umístěno do pěstounské péče, může vrátit ke své rodině (Trnková, 2018, str. 25-89).

Dobře fungující rodina totiž může zajistit harmonický vývoj dítěte ve všech oblastech pozdějšího dospívání.

Jde-li o pěstounskou péči na přechodnou dobu, může trvat nejdéle jeden rok. Prodloužení této péče je možno jen v tom případě, když jsou stejnému pěstounovi svěřeni sourozenci dříve umístěného dítěte.

Svěření dítěte do péče jiné osoby přichází v úvahu většinou tehdy, když jde o krátkodobější péči. Jedná se o případy, kdy rodiče onemocní, nebo dojde k dočasným ekonomickým důvodům rodiny, které je nutno překlenout nezbytně nutnou péčí jiné osoby. Zpravidla v těchto případech se starají o svěřené dítě osoby, které jsou v příbuzenském vztahu k této rodině. Vždy musí být brán zřetel na citlivý přístup k dítěti, protože zde nedochází k trvalejšímu vztahu mezi pečující osobou a dítětem.

Hostitelská péče je využívána zpravidla tehdy, když rodiče si v ústavní péči vytipují dítě, které by si později chtěli osvojit nebo převzít do pěstounské péče. Tato péče není vždy vhodná s ohledem na psychický vývoj dítěte. Může totiž dojít k tomu, že rodiče dávají dítěti naději, že bude vyrůstat v jejich rodině a následně si tento úmysl rozmyslí. Hostitelská péče je realizována většinou u dětí, které mají nižší šance na umístění v jiné formě náhradní rodinné péče. S přibývajícím věkem dítěte totiž klesají šance na osvojení nebo umístění do pěstounské péče.

Poručenství a opatrovnictví není jako klasická forma náhradní rodinné péče. Poručník je jmenován většinou tehdy, kdy ani jeden z rodičů nevykonává rodičovskou odpovědnost. Jedná se o děti, jejichž oba rodiče zemřeli, jsou nezletilé a nenabyly svéprávnosti. Poručník je stanoven i v případě absence jednoho z rodičů. Soud většinou hledá vhodnou osobu mezi příbuznými dítěte. Osoba poručníka nesmí být nikdy v rozporu se zájmem dítěte. Poručník musí se svým jmenováním souhlasit. Pokud zákonní zástupci nehájí zájmy dítěte a dochází k poškozování, je jmenován opatrovník dítěte. Jedná se zpravidla o zanedbání zdravotní péče, neuplatnění nároků dítěte na sociální dávky a zajištění školních povinností dítěte. Opatrovnictví může nastat i v případě, že je rodič hospitalizován nebo musí podstoupit léčbu nějaké závislosti. Jde vždy o případy dětí, kde výchovu dítěte zajišťuje jen jeden rodič (Trnková, 2018, str. 79-107).

Samostatnou variantou institucionální péče je ústavní výchova. Přesto, že pro děti o které se z jakýchkoliv důvodů nemůže starat vlastní rodina, je nejvhodnější některá z jiných forem rodinné péče, je nutno zachovat i péči ústavní, protože vždy bude několik procent dětí, kterým se nepodaří umístit do náhradní rodiny. V těchto případech je ústavní péče nezastupitelná. Je však třeba počet dětí, které tuto péči vyžadují nadále snižovat a zajišťovat jim péči v náhradní rodině (Trnková, 2018, str. 109-110).

4 INSTITUCIONÁLNÍ PÉČE O DĚTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Dětem, o které se z různých důvodů nemohou starat biologičtí rodiče, ani nejsou dosud umístěny do nějaké formy pěstounské péče, či osvojení, slouží ústavní zařízení.

4.1 DĚTSKÉ DOMOVY PRO DĚTI DO 3 LET

Tyto dětské domovy patří do kompetence Ministerstva zdravotnictví a jsou poskytovatelem zdravotních služeb dle zákona o zdravotních službách. Dětem, zde umístěným jsou poskytovány zdravotní služby a zaopatření. Do tohoto zařízení jsou přijímány děti z důvodů zdravotních, nejčastěji se zdravotním postižením, kdy domácí prostředí nezvládá péči o takové dítě. Dalším důvodem je situace sociální, pokud rodiče nebo jeden rodič nemohou zajistit v dostatečné míře péči o toto dítě. Posledním důvodem je soudní rozhodnutí o předběžném opatření či ústavní výchově. Je-li ústavní výchova nařízena, měla by trvat na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na dobu 3 let. Ústavní výchovu lze před uplynutím 3 let prodloužit, pokud důvody nařízení stále trvají. Bylo-li nařízeno výchovné opatření, na základě kterého bylo dítě umístěno do zařízení vyžadující okamžitou péči, je soud povinen jednou za 6 měsíců kontrolovat trvání důvodů pro další setrvání v tomto zařízení. Vždy musí být snaha těmto dětem zajistit náhradní rodinou péči.

Umístěním dítěte v tomto zařízení však nezaniká vyživovací povinnost a osoby takto povinné, musí na úhradu dítěte přispívat.

Česká republika ze zákona vždy upřednostňuje život dítěte v rodině před péčí ústavní. Prioritou je rodina biologická. Další možností je rodina náhradní, to znamená příbuzní nebo blízcí dítěti. V případě nutnosti je rodina náhradní, která je úředně zprostředkována a poslední nastupuje péče ústavní (Trnková, 2018, str. 109-111).

4.2 ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC

Výše uvedené zařízení patří do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Zřizovat zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc mohou kraje, obce i osoby pověřené výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Příkladem je Klokánek, který je zřízen Fondem ohrožených dětí, z.s. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují pomoc dětem, kterým chybí jakákoliv péče nebo jejich vývoj je nějakým způsobem ohrožen. Může se jednat i o děti, které jsou duševně nebo tělesně týrané, zanedbávané, či dokonce zneužívané. Do tohoto zařízení jsou děti umísťovány na základě rozhodnutí soudu, žádosti zákonného zástupce dítěte, žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou stanoveny zákonnými podmínkami, které upravuje občanský zákoník, i zákon o sociálně právní ochraně dětí. Soud může svěřit dítě do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nejdéle na dobu 6 měsíců. Jedná se o případy, kdy rodiče nemohou po přechodnou dobu z různých vážných důvodů zabezpečit výchovu dítěte. Důvodem je hospitalizace rodičů, odvykací léčba, vazba nebo jiné krizové situace, u kterých je předpoklad, že potrvají jen přechodnou dobu, po jejímž uplynutí začnou opět o dítě pečovat rodiče. Soud vždy sleduje, aby dítě bylo umístěno, co nejbližší bydlišti rodičů nebo osob blízkých. Kapacita těchto zařízení je 28 dětí, přičemž každý odborně způsobilý zaměstnanec může poskytovat osobní péči nejvýše 4 dětem současně. Rodiče mají povinnost hradit příspěvek na úhradu pobytu a péči v tomto zařízení. Zřizovatel na každé takto umístěné dítě, pobírá státní příspěvek (Trnková, 2018, str. 118-120).

Legislativní rámec – srovnání

Dětský domov Trnová

Zákonnou úpravu tohoto zařízení nalezneme v zákoně 372/2011 Sb. o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně se dětského domova týkají §43 a §44, kde je definováno samo zařízení a zároveň popsána činnost zařízení a poskytování péče a cílová skupina (Dětský domov Trnová, 2014, [online]).

Jsou definovány osoby, které jsou povinné výživou a stanovení příspěvku na úhradu zaopatření za umístění dítě v zařízení. Tento zákon doprovází vyhláška č. 56/2012 Sb. – o příspěvku na úhradu zaopatření dítěte a jeho průvodce v dětském domově pro děti do 3 let věku.

Dětský domov je příspěvkovou organizací Plzeňského kraje, což dokazuje zřizovací listina dětského domova.

Ve zřizovací listině je vymezen účel, pro který byla tato příspěvková organizace zřízena. Hlavním účelem je poskytování zdravotní péče v souladu se zákonem č. 372/2011 Sb. Jedná se o poskytování zdravotních služeb a zaopatření dětem, které nemohou vyrůstat v rodinném prostředí, zejména dětem týraným, zneužívaným a ohroženým ve vývoji nevhodným sociálním prostředím nebo dětem zdravotně postiženým, a to ve věku od jednoho do šesti let. Zaopatřením se rozumí stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost.

Zřizovací listina vymezuje předmět hlavní činnosti, kterým jsou:

- Poskytování komplexní a nedělitelné ústavní péče formou zdravotní, psychologické, speciálně ošetrovatelské, speciálně pedagogické, logopedické, rehabilitační, výchovné a sociální péče
- Výkon ústavní výchovy
- poskytování komplexní péče matkám s dětmi, které se dostaly do tíživých podmínek
- aktivní spolupráce s OSPOD, soudy, dalšími státními i nestátními subjekty při řešení situace dítěte
- umožnění praktické výuky studentům
- výkon ekonomické, provozní, technické, investiční a administrativní činnosti

Svou podstatou spadá dětský domov do sekce zdravotnictví a tedy pod Ministerstvo zdravotnictvím, kterým je také metodicky vedeno.

Zřizovatelem je tedy Plzeňský kraj, přičemž dětský domov spadá do působnosti odboru zdravotnictví (Dětský domov Trnová, 2014, [online]).

ZDVOP Delfínek

Zákonná úprava tohoto zařízení se nachází v zákoně 359/99 Sb, o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, kdy toto zařízení patří do skupiny zařízení sociálně právní ochrany.

Na ZDVOP se vztahují §42 až §42n. V těchto paragrafech je podrobně definována a popsána činnost těchto zařízení, od obecné definice, přes rozdělení právních titulů a délky umístění dítěte, systém péče a práva a povinnosti zařízení.

Taktéž jsou definovány osoby, které se mají podílet na hrazení příspěvku na úhradu pobytu a péče a způsoby stanovení tohoto příspěvku.

Jsou zde též obsaženy paragrafy týkající se financování ZDVOP na základě státního příspěvku.

ZDVOP Delfínek nedisponuje samostatnou zřizovací listinou. ZDVOP Delfínek je definován ve zřizovací listině pro Dětský domov Trnová v čl. II ods.2, který říká, že Dětský domov Trnová je současně zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc a to v souladu s ustanovením § 42 zákona č. 359/1999 Sb., a poskytuje péči dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku (§ 15). Jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění lékařské péče zdravotnickým zařízením, psychologické a jiné obdobné nutné péči.

Péče ve ZDVOP Delfínek by měla zajistit péči dětem od 0-18 let. Nicméně standardy kvality je ve ZDVOP Delfínek upravena cílová skupina obdobná pro dětský domov. Tedy děti od jednoho roku do šesti let. Zařízení je schopno poskytnout péči i dítěti mimo cílovou věkovou skupinu za opět za podmínek stanovených ve standardech (Dětský domov Trnová, 2014, [online]).

Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí při poskytování sociálně právní ochrany jsou definovány vyhláškou č. 473/2012 Sb. v příloze č. 3.

V předmětu hlavní činnosti Dětského domova Trnová je ve zřizovací listině uveden jako jeden z bodů - poskytování komplexní péče dětem vyžadujícím okamžitou pomoc v rámci jejich sociálně právní ochrany.

Svou podstatou spadá ZDVOP Delfínek pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, které metodicky zařízení vede. V rámci zřizovatelského subjektu spadá pod sociální odbor Plzeňského kraje.

Srovnání

Na základě studia dostupných materiálů je zřejmé, že ZDVOP oproti dětskému domovu má lepší a rozpracovanější zákonnou normu podle, které je zřízen.

V zákonné úpravě je podrobněji definováno zařízení i jeho činnost oproti několika málo paragrafům týkajících se podstaty dětského domova.

Stejně tak v doprovodných právních normách – výše uvedené vyhlášky – má jistější a propracovanější postavení ZDVOP.

Právní suverenitu pro ZDVOP Delfínek zajišťuje Dětský domov Trnová svou zřizovací listinou.

Dětský domov Trnová je zařízením dlouhodobější péče pro výkon ústavní výchovy, kdežto ZDVOP Delfínek je svou povahou zařízením krizové, které má poskytnout okamžitou pomoc dítěti bez řádné péče.

Cílovou skupinou v Dětském domově Trnová jsou zpravidla děti od jednoho roku do šesti let, kdežto zařízení musí být schopno se postarat o děti ve věkovém rozmezí 0-18 let.

Každé ze zařízení spadá pod jiné ministerstvo, ale je zřizováno stejnou organizací – Plzeňským krajem (Dětský domov Trnová, 2014, [online]).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI

5.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je zjistit odpovědi na otázky: Jaké děti se přijímají do ZDVOP a DD a z jakých důvodů. Návaznost péče po ukončení pobytu (srovnání DD se ZDVOP). Věková struktura umístěvaných dětí, z toho děti do 3 let věku. Délka pobytu dětí v DD a ZDVOP, typy právních titulů, na jejichž základě jsou děti v zařízeních umístěvány.

5.2 METODA VÝZKUMU

Pro moji bakalářskou práci byl vybrán kvalitativní výzkum, ve kterém byly použity dvě kvalitativní výzkumné metody, a to analýza dostupných dokumentů a případové studie.

Ke zpracování této bakalářské práce byl vybrán jako výzkumný vzorek Dětský domov Trnová a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Pro můj výzkum mi zde byly zpřístupněny materiály a dokumenty, které mi napomohly ke zjištění odpovědí na otázky, které jsou cílem této bakalářské práce. Jednalo se především o výroční zprávy, spisové dokumentace umístěných dětí, standardy, metodiky a vnitřní řád domova.

Jako první jsem použila analýzu dokumentu. Tu jsem zpracovala ve formě tabulek, které odpovídají na stanovený cíl – otázky. Analýza dokumentu mi napomohla ke srovnání dvou typů zařízení a to, Dětského domova Trnová a Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Potřebná data ke zjištění cíle jsem srovnávala za poslední tři roky, rok 2016; rok 2017 a rok 2018.

Jako druhou jsem použila metodu případové studie. Z dostupné spisové dokumentace umístěných dětí, jsem si vybrala 2 děti, které byly nejdříve umístěny do Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová, kterým

následně byla nařízena ústavní výchova v Dětském domově Trnová. Tato metoda napomohla částečně k pochopení dané problematiky, ale také názorné ukázky z praxe.

Pro doplnění informací je nutné uvést, že celková kapacita zařízení Dětského domova Trnová je 35 lůžek, z toho 15 lůžek je Dětský domov a 20 lůžek je Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – Delfínek.

Dále je nutno podotknout, že Dětský domov Trnová a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském domově Trnová se specializují na děti od 1 roku do 6 let.

S Dětským domovem Trnová i se Zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová bylo na začátku domluveno, že nebudou zveřejňovány v bakalářské práci dokumenty a materiály, z kterých bylo čerpáno pro výzkumnou část. Tato informace z obou zařízení byla z mé strany respektována a následně dodržována. Informace, z kterých bylo čerpáno, pro výzkumnou část v této bakalářské práci jsou citlivé, obsahují osobní údaje nezletilých dětí, které nesmí být nikde zveřejňovány a údaje o zařízeních dětského domova a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které pro ochranu obou zařízení, taktéž nezveřejňuji.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 ANALÝZA DOSTUPNÉ DOKUMENTACE

Dětský domov Trnová

Celkem přijatých dětí:

Tabulka č. 1

Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
12	12	12

Poznámka: z toho přijatých dětí z ciziny bylo v roce 2018 = 0, v roce 2017 = 2 a v roce 2016 = 1.

Celkem propuštěných dětí:

Tabulka č. 2

Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
12	7	15

Věková struktura umístěvaných dětí:

Tabulka č. 3

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
0 – 3 roky	5	5	3
Starší 3 let	7	7	9

Délka pobytu dětí k datu do 26.2.2019:

Tabulka č. 4

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
0-3 měsíce	1	0	4
3-6 měsíců	0	2	3
6-12 měsíců	11	2	0
1-2 roky	0	6	0
Více jak 2 roky	0	2	5

Typy právních titulů, na jejichž základě jsou děti v zařízení umístěovány:

Tabulka č. 5

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Dohoda se zákonným zástupcem	0	0	6
Na základě předběžného opatření	5	2	4
Rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy	7	10	2

Návaznost péče po ukončení pobytu v zařízení:

Tabulka č. 6

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Ústavní výchova (přemístění do jiného zařízení)	8	4	5
Svěření do péče rodičů	3	2	6
Pěstounská péče	1	0	4
Osvojení	0	1	0

Z jakých důvodů jsou děti do zařízení přijímány:

Tabulka č. 7

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Děti týrané	0	0	0
Děti zanedbávané a ohrožené ve svém vývoji	0	2	7
Nevhodné sociální prostředí	0	0	0
Kombinace sociálního a zdravotního handicapu	0	0	3
Ztráta bydlení s kombinací nízkých financí	0	0	0
Přechod z jiného zařízení	12	10	2

Pro doplnění tabulky číslo 7 a následující tabulky číslo 14 výzkumné otázky: z jakých důvodů jsou děti v zařízení umísťovány, uvádím, že důvod, na jehož základě je dítě do zařízení umísťováno, mnohdy kombinací s jiným důvodem. Nelze vždy přesně určit, určuje se zde podle převažujícího faktoru.

Nevhodným prostředím může být myšleno jak neadekvátní bydlení, tak například alkohol či drogová závislost u rodičů.

U důvodu kombinace sociálního a zdravotního handicapu u dítěte se v jednom případě jednalo o matku umístěného dítěte. Jelikož musela postoupit závažnou zdravotní operaci a nedokázala zajistit jiným způsobem vhodné prostředí ke zdárnému vývoji svému dítěti, tudíž na vlastní žádost matky bylo v dětském domově dítě umístěno.

U důvodu přechodu z jiného zařízení je myšleno i Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domovu Trnová nebo i z jiných dětských domovů či ZDVOP.

Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová

Celkem přijatých dětí:

Tabulka č. 8

Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
20	27	12

Poznámka: z toho přijatých dětí z ciziny bylo v roce 2018 = 3, v roce 2017 = 3 a v roce 2016 = 2.

Celkem propuštěných dětí:

Tabulka č. 9

Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
25	24	20

Věková struktura umístovaných dětí:

Tabulka č. 10

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
0-3 roky	9	10	6
Starší 3 let	11	17	6

Délka pobytu dětí v zařízení k datu 26.2.2019:

Tabulka č. 11

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
0-3 měsíce	7	3	1
3-6 měsíců	11	15	3
Více jak 6 měsíců	2	9	8

Typy právních titulů, na jejichž základě jsou děti v zařízení umístovány:

Tabulka č. 12

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Dohoda s rodiči	12	11	1
Žádost OSPOD + zákonný zástupce	0	7	6
Žádost OSPOD + předběžné opatření	0	0	0
Speciální předběžné opatření	7	6	5
Rozhodnutí soudu	0	3	0

Návaznost péče po ukončení pobytu v zařízení:

Tabulka č. 13

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Ústavní výchova	15	10	5
Svěření do péče rodičů	2	11	9
Pěstounská péče	8	3	6
Osvojení	0	0	0

Z jakých důvodů jsou děti do zařízení umisťovány:

Tabulka č. 14

	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Děti týrané	0	2	0
Děti zanedbávané a ohrožené ve svém vývoji	8	14	9
Nevhodné sociální prostředí	2	1	1
Kombinace sociálního a zdravotního handicapu	0	2	0
Ztráta bydlení s kombinací nízkých financí	10	4	2
Přechod z jiného zařízení	0	4	0

6.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE

Kazuistika č. 1 – Holčička 6 let

V roce 2014 Orgán sociálně právní ochrany dětí dostal oznámení o utajený porod, kterému předcházelo nesledované těhotenství. Porod proběhl doma. Matka dítěte tehdy bydlela v bytě 3+1 v jednom pokoji, biologický otec žil s nimi. Výbavička pro novorozence byla nedostatečná, nezletilá neměla kočárek, postýlku ani vaničku. Matka měla pouze plenky a Nutrilon. O dva dny později bylo provedeno sociální šetření v domácnosti matky, kdy pracovnice nejmenovaného OSPOD našly výbavičku pro novorozence v nezměněném stavu. Matka při návštěvě pracovnic sdělila, že neplánovala domácí porod, údajně si volala rychlou zdravotní službu, ale porod byl spontánní, velmi rychlý. S výbavičkou jí prý pomáhá švagr, který je jejím jediným příbuzným v České republice, nikoho dalšího zde nemá.

Matka si domluvila spolupráci v neziskové organizaci Člověk v tísni, která jí pomáhala s řešením situace ohledně vyřízení sociálních dávek na Slovensku, vzhledem k její slovenské národnosti. V neziskové organizaci matka oznámila, že biologický otec nezletilé vlastně není otcem (společný vztah již spolu ukončili), ale otcem je prý momentální partner matky. Matka ale dosud nepodala návrh na popření otcovství.

V červnu 2014 byla matka s nezletilou dcerou hospitalizována v nemocnici z důvodu ortopedického problému nezletilé dcery, nutné sádrové fixace na obou dolních končetinách. Důvodem je diagnóza Pes equinovarusbilat. Matka se o dceru učila pečovat, tím omlouvala stále ještě nevyřešené osobní doklady, nápravu měla sjednat do července roku 2014.

V srpnu 2014 matka oznámila OSPOD svoji novou adresu, byt o velikosti 1+1 vybaveným pouze strohým základním vybavením. Nezletilá se nacházela v nemocnici v péči ortopedů. Na tomto šetření matka přiznala, že má na Slovensku ještě syna, o kterého se starají její rodiče na základě dohody.

V září roku 2014 OSPOD kontaktovala ošetřující lékařka nezletilé, že se matka s dcerou nedostavila na kontrolu. Následující den bylo provedeno šetření u matky, dlouho

neotevřela, později otevřela oteklá, prý měla problémy s dásněmi. Uvedla, že až jí bude lépe, dostaví se i s dcerou k lékaře. V listopadu 2014 opět OSPOD kontaktovala ošetřující lékařka nezletilé, že se s ní matka doposud nedostavila. Matka je prý nemocná se štítnou žlázou, důkladné vyšetření matky, nebylo možné provést ke zdravotnímu pojištění matky na Slovensku nikoli v České republice. Ani nezletilá dosud neměla vyřešené pojištění v České republice. Díky tomuto docházelo k problémům při lékařských kontrolách, problémy s převazy sádrových fixací na dolních končetinách. Převazy měly probíhat každý týden, matka se s dcerou dostavila třeba až za tři týdny. Přibližně v té době i matka přiznala, že má další dvě děti, které jsou v pěstounské péči.

Matka stále nerespektovala termíny kontrol nezletilé, které byly potřebné pro správný zdravotní vývoj její dcery. Opětovně slibovala, že vše vyřeší, ale poté se odmlčela na delší dobu.

V dubnu roku 2017 nezletilá pobíhala po nejmenované obci, kdy měla utéci z bytu matky. Matka byla v té době pod vlivem alkoholu, její druh též používal alkohol. U matky byla naměřena hodnota 1,75 promile a u otce 2,96 promile, přičemž byl agresivní. Matka po rozmluvě se sociálními pracovníci souhlasila s umístěním její nezletilé dcery do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Do zařízení byla nezletilá přijatá na základě žádosti OSPOD, společně se souhlasem zákonného zástupce – matka. Nezletilá byla převezena do zařízení v 23:15 hod.

Při pobytu ve ZDVOP Delfínek při DD Trnová bylo u nezletilé zjištěno vážné zanedbání zdravotního stavu a rozvoje nezletilé. Nezletilá od začátku pobytu rozkvetla, vyvíjela se, začínala mluvit, postupně se jí rozšiřovala slovní zásoba. Termín operace sjednalo ZDVOP Delfínek při DD Trnová. Dle lékařů, měla operace proběhnout daleko dříve, matka zanedbala, nedbala na doporučení lékařů.

Během pobytu nezletilé ve ZDVOP měla matka incident s Policí ČR pro těžkou opilost. Matka policistům tvrdila, že je gravidní, ale toto tvrzení později popřela. Dále je v rodině podezření na domácí násilí mezi dospělými. Matka sociálním pracovnícím

otevřela mnohdy s monokly v oblasti očí, kdy tvrdila, že spadla na motorce. Domácí násilí popírá.

Po chirurgickém zákroku nezletilé matka dceru navštívila pouze jednou, a to přibližně hodinu. Do zařízení telefonovala také pouze jednou. Matka zanedbala svoji rodičovskou odpovědnost, kterou měla vůči své dceři. Neuposlechla doporučení lékařů, zanedbala ortopedický problém dolních končetin své dcery, který vyžaduje náročnější chirurgický zákrok. Matka řádně o dceru nepečuje, nezajišťuje jí dostatečné zázemí jak citové tak materiální, nedbá o zdravotní stav ani o její zdárný vývoj. Zařízení ZDVOP Delfinek žádným způsobem matka nekontaktuje, nezajímá se o zdravotní stav a vývoj nezletilé. Žádným způsobem finančně nepřispívá.

Do zařízení ZDVOP Delfinek při DD Trnová dochází jen přítel matky (dnes už bývalý). O nezletilou se zajímá, kontaktuje ji i telefonicky. Přináší jí drobné dárky, sladkosti, ovoce a zeleninu. Nezletilá tyto návštěvy snáší dobře, vždy se těší, až přítel matky přijde a společně si návštěvu užijí.

V roce 2018 byl podán návrh na nařízení ústavní výchovy v Dětském domově Trnová, a to na dobu 3 let, tak jak to umožňuje zákon.

Matka se k soudnímu jednání nedostavila a biologický otec, souhlasil s tím, aby bylo jednáno za jeho nepřítomnosti.

V srpnu roku 2018 byla nad nezletilou nařízena ústavní výchova na dobu 3 let, od právní moci Rozsudku.

Z psychologického vyšetření u nezletilé vyplývá, že psychomotorický vývoj je opožděný ve všech oblastech (motorika, sociální chování, řeč), provádí se též intenzivní logopedická péče. Nezletilá vyžaduje důslednou a speciální péči.

Dále byla nezletilá navrhována do náhradní rodinné péče. Prozatím se, ale náhradní rodinou pro nezletilou nepodařilo zprostředkovat.

Fyzioterapeutka, která je zaměstnankyní Dětského domova Trnová, se nezletilé plně věnuje. Mají pravidelné rehabilitace, používají různé metody: míčkování, masáže, Vojtovy metody a metody PIR propojované i teipy a vodoléčba.

Nezletilá v září roku 2018 prodělala operaci obou dolních končetin. Operace proběhla v pořádku.

V současnosti je na tom nezletilá lépe. Chůze se zlepšila, bolesti se zmenšili. S rehabilitací, ale se stále pokračuje. Na návštěvy chodí pouze bývalý přítel matky, matka naše zařízení žádným způsobem nekontaktuje. Dále je v řešení zprostředkování pěstounské péče pro nezletilou.

Kazuistika č. 2 – Holčička 5 let

Usnesením nejmenovaného Okresního soudu, bylo vydáno předběžné opatření, na základě, kterého se nezletilá odnímá z péče matky a předává se do péče Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfinek při Dětském domově Trnová (rok 2013). Důvodem vydání předběžného opatření byla nedostatečná péče matky o nezletilou. Matka často měnila adresy a domácnost ne vždy byla shledána v pořádku, proto pracovnice OSPOD navázaly s matkou intenzivnější spolupráci, i když to bylo velmi obtížné. Matka opakovaně nebyla doma zastižena, na pozvání se často telefonicky omlouvala, někdy nereagovala.

Matka také byla Úřadem práce hodnocena jako problémová klientka, která odmítá spolupracovat, popř. jakoukoli pomoc. Po podezření, že matka užívá omamné a psychotropní látky bylo pro matku zajištěno testování na přítomnost drog v jedné místní organizaci. Objednaný termín propadl – matka se nedostavila. Následně bylo provedeno u matky šetření, byl zde zjištěn nepořádek, zápach připomínající toluen nebo ředidla, všude po bytě se povalovalo prádlo a ostatní oblečení. Matka neměla žádné potraviny, pouze 2 jablka. Matka v době šetření působila agresivním dojmem, její stav připomínal stav po použití velkého množství alkoholu. Matka sociálním pracovnícím uvedla, že si hledá nové bydlení, proto není tak často doma. Vzhledem k dlouhodobé nespolečnosti matky s OSPOD, společně se shledáním prostředí zcela nevyhovujícím pro další vývoj nezletilé, byl vydán návrh na vydání předběžného opatření a nezletilá se svěřila do péče ZDVOP Delfinek při DD Trnová.

Matce byla dána možnost vytvořit si vhodné bytové podmínky a podřízovat se testům, aby bylo vyloučeno, že užívá omamné látky. Matka sama potvrdila, že užívá

marihuanu. Matce bylo také odmítnuto umístění v azylových domech z důvodu, že odmítala předložit potvrzení o negativních výsledcích testů na užívání omamných látek.

Od příjmu nezletilé do zařízení ZDVOP matka projevovat o svoji dceru pravidelný zájem. Matka ji pravidelně navštěvovala a to asi 4x až 5x týdně, v odpoledních hodinách. Spolu s nezletilou trávila čas v areálu zařízení nebo se souhlasem ředitelky zařízení odcházela mimo areál, na procházku v obci Trnová. Matka s sebou na návštěvy přinášela různé sladkosti, pití a oblečení. Pokud matka nemohla na návštěvu přijít, zatelefonovala. Nezletilá si začátkem příjmu v kolektivu ostatních dětí nezvykla. Ostatním dětem ubližovala – kousala je nebo je bila. Když matka přišla na návštěvu za nezletilou, tak jí zpovídala, jak se k ní chová personál, jak se k ní chovají ostatní děti a nezletilá musela dopodrobna vyprávět o dění v zařízení, přičemž si nezletilá mnohdy vymýšlela, matka jí slepě věřila. Pod občasným násilným nátlakem matky, se nezletilá několikrát rozbředla. Zpovědi matce ji nebavili. Matka usilovně lpěla, aby jí dcera sdělila, co vypráví v zařízení ostatním dětem a pracovním ve ZDVOP. Matka měla patrně obavy z toho, co kde bylo řečeno, bohužel, ale svoje vnitřní napětí a starosti přenášela do dětského světa své dcery, které nepříslušelo řešit problémy světa dospělých.

O měsíc později došlo u nezletilé ke změně chování při zpětném předání z návštěvy od matky. Nezletilá se vztekala, plakala, křičela na matku, v afektu s ní byla velice obtížná komunikace. Matka nezletilé neustále slibuje, že zde již dlouho nebude, přičemž se nezletilá pochopitelně na tyto sliby upínala, poté byla zklamána. Svoji vnitřní frustraci a citové napětí si ventilovala na ostatních dětech, kterým ubližovala.

Nezletilá nastoupila po větší adaptaci v zařízení do místní mateřské školy, kde navštěvovala běžnou třídu, byla zde spokojená.

S matkou nezletilé začala být stále těžší domluva. Nebyla schopná ani ochotná ke spolupráci se zařízením, která by vedla ku prospěchu její dcery. Začala porušovat návštěvní řád zařízení. Neohlašovala vstup na pozemek do zařízení zazvoněním u branky, ale přelézala plot, pohybovala se na pozemku bez vědomí personálu, který pro návštěvy není vyhrazen, měla nevhodné verbální projevy vůči ošetřujícímu personálu

i dětem, které tu byly umístěné. Matka nešla daleko pro nadávky a vulgarismy v mluveném projevu. Nerespektovala smlouvanou návštěvní dobu. Matka byla na své nevhodné chování písemně upozorňována, jelikož osobní schůzka byla několikrát sjednána, ale matka se nikdy za sociální pracovníci v zařízení nedostavila. Matka také nosila do zařízení dceři různé polotovary, chtěla, aby jí kuchařky upekly muffiny, matce sděleno, že zařízení není schopné jejím dítěti zvláště připravovat pokrm. Sděleno, že pokud chce, může je upéct doma a přinést je nezletilé na návštěvu.

Za dobu pobytu v Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfinek při Dětském domově Trnová, matka žádným způsobem neupravila své bytové, sociální ani finanční podmínky, aby mohla nezletilou převzít zpět do své péče. Nezletilou nikdo z jiných blízkých nenavštěvoval. Zvažována situace o nařízení ústavní výchovy u nezletilé. Zařízení se domnívalo, že matka omamné látky používala neustále.

Zdejší Orgán sociálně právní ochrany dítěte podal návrh k soudu na nařízení ústavní výchovy u nezletilé. Otec nezletilé byl zbaven rodičovské odpovědnosti. Soud ve věci u nezletilé na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že jsou dány důvody k nařízení ústavní výchovy.

V roce 2015 byla nezletilá přeložena na základě Rozsudku okresního soudu do péče Dětského domova Trnová. Nad nezletilou byla nařízena ústavní výchova na jeden rok. Jelikož se zařízení Dětského domova Trnová specializuje na děti do nástupu školní docházky, tak nezletilá v zařízení nemůže dlouhodobě pobývat. Proto bylo posláno sdělení, společně s žádostí na OSPOD, aby soud rozhodl o přemístění do jiného zařízení, kde nezletilá bude moci povinnou školní docházku plnit.

Nezletilá neměla s přemístěním ze Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfinek do Dětského domova Trnová žádná problém. Pro školní rok 2014/2015 jí byla odložena povinná školní docházka. Od září 2015 je ale povinna nastoupit do první třídy základní školy. Chování nezletilé je odvislé od frekvence návštěv matky. Když byl mezi návštěvami delší časový odstup, byla spolupráce s nezletilou snazší. Chování matky od přemístění do Dětského domova Trnová bylo stále stejné. Matka pořád nespolupracovala se zařízením, byla vulgární a agresivní vůči ošetřujícím personálu. Dále si také nepřála, aby její dcera se zařízením absolvovala jakékoli akce,

to odůvodňovala tím, že si nechce, aby její dceru na nějaké pořádané akci někdo poznal. Matka dále neakceptovala režim Dětského domova, volala například, když děti jedly oběd, rozčilovala se, že jí ošetřující personál nechce dát dceru k telefonu. Nebo volala, když už děti spaly, opět nedokázala pochopit, že nebude ošetřující personál nezletilou budít, narušilo by to i ostatní děti v zařízení. Dále matka nedokázala pochopit, že návštěvní hodiny mají nějakou ukončovací dobu. Neustále poté chodila kolem 7 – 8 hodiny večer. Vyhrožovala, že pokud ji nepustíme za dcerou, zavolá na zařízení Policii, prý za omezení její práv. Další problém s matkou nastal v době, kdy děti byly v bazénu v areálu Dětského domova Trnová. Nezletilá narazila nosem na hlavu kamaráda, poté jí z nosu začala téct krev. Nezletilá byla odvezena ošetřujícím personálem pro jistotu na kontrolu do nemocnice. Vyšetření dopadlo v pořádku, jen menší otok nosu. Matka o zranění dcery informována, okamžitě přijela do zařízení Dětského domova. Matka sdělovala, že podá trestní oznámení soudu, že její dceři je v zařízení ubližováno a nenechá si to líbit. Byly ji ukázány i lékařské zprávy a nabídnuto, že zavoláme doktora, když nevěří pracovnícím, tak třeba jemu ano, marně.

V červenci roku 2015 byla nezletilá přemístěna na základě Rozsudku Okresního soudu do jiného zařízení dětského domova, které se specializuje na děti, které již započaly povinnou školní docházku. O nezletilou a její matku nemá Dětský domov Trnová, žádné aktuální informace.

6.3 ZÁVĚR VÝZKUMU

Pro pochopení náhradní institucionální péče o děti v předškolním věku, je velice důležitá praktická část. Institucionální péče je dnes velmi aktuálním a v naší společnosti řešeným tématem. Ústavní péče má v České republice dlouhodobou historickou tradici. Vývoj systému i v ústavních zařízeních jde kupředu.

Nelze dogmaticky protěžovat jakoukoli variantu náhradní rodinné péče. Stejně jako je nesmyslné trvat na celkovém zrušení ústavní péče. Ústavní péče se stále transformuje dle požadavků systémových změn. Na situaci ohroženého dítěte a jeho rodiny je nutné koukat komplexně. Je nutné vyhodnotit potřeby dítěte. Každému dítěti bude vyhovovat jiná varianta péče. Některé bude spokojené v náhradní péči, jiné v péči ústavní. Zde by bylo vhodné koukat na potřeby dítěte a nebát se dítě svěřit i do péče ústavní, pokud

mu to bude vyhovovat. Stanovení věkové hranice, pod kterou by neměly být děti přijímány do péče ústavní, vnímám jako nadbytečné, pokud se budeme držet toho, že komplexně vyhodnocujeme potřeby dítěte a využíváme všech dostupných variant péče dle jeho potřeb.

Z mého výzkumu vyšlo najevo, že institucionální péče o předškolní děti je, ať už je na ni mnohdy nahlíženo jakkoli, potřebná. Pro můj výzkum jsem si vybrala Dětský domov Trnová a Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Pomocí analýzy, které jsem zpracovala ve formě tabulek, můžeme přehledně vyčíst za poslední tři roky rozdíly mezi právě Dětským Domov Trnová a Zařízením vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Každé zařízení má svá specifika a své právní určení, ale obě zařízení jsou pro různé děti, z různých rodin a z různých důvodů na místě. Pro doplnění informací a příkladů praxe jsem svoji výzkumnou část obohatila ještě o případovou studii, kde jsem vybrala dvě děti, které byly nejdříve umístěny v Zařízení vyžadující okamžitou pomoc Delfínek, a poté jim byla nařízena ústavní výchova v Dětském domově Trnová. Na obě děti jsem zpracovala podrobnou kazuistiku. Z důvodu zachování anonymity, jelikož se jedná o nezletilé děti, jsou jména, města, obce, názvy soudů a úřadů v kazuistikách nezveřejňovány.

V současném systému je upřednostňováno umístění dětí zpět do biologické rodiny, i když podmínky v rodině pro dlouhodobou stabilitu a výchovu dětí jsou mnohdy diskutabilní. Z mého pohledu se mnohdy jedná o unáhlené řešení jen proto, aby byly děti v biologické rodině zpět. Následně se stává, že rodinné prostředí příchod dětí nezvládne a děti se opakovaně vrací do zařízení, mnohdy ještě zanedbanější, než v době prvního příjmu.

V závěru bych chtěla uvést, že Česká republika v žádném případě rutinně neumisťuje nejmenší děti do ústavní péče. Umisťování dětí do ústavních zařízení má sice oporu v zákoně, ale je jednou z mnoha možností, jak pomoci dítěti překlenout nepříznivou situaci v biologické rodině. Systém v České republice nabízí i jiné alternativy péče a možnosti řešení. Alternativní řešení jsou projednávána ještě před vlastním přijetím dětí ve spolupráci s OSPOD nebo neziskovými organizacemi, případně jinými subjekty.

ZÁVĚR

V teoretické části této práce jsem definovala sociálně právní ochranu dětí, zpřehlednila jsem, kterým dětem se sociálně právní ochrana poskytuje, vymežila jsem mezinárodní dokumenty a dokumenty České republiky, které souvisí s tímto daným tématem. Dále jsem zmínila aktuální trendy a vývojové směry v oblasti sociálně právní ochrany dětí a zpřehlednila jsem současnou legislativu. Poté jsem prozkoumala typy náhradní rodinné péče, které jsem se snažila z obecného hlediska nastínit a popsat. Poslední kapitola teoretické části mé bakalářské práce se už blíže věnuje institucionální péči o děti v předškolním věku. Zde jsem vymežila dětské domovy pro děti do 3 let věku a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Posledním odvětvím bylo porovnání souvislostí rozdílu mezi Dětským domovem Trnová a Zařízením vyžadujícím okamžitou pomoc Delfinek při Dětském domově Trnová a jejich legislativní srovnání.

V praktické části bylo hlavním úkolem zjistit můj předem stanovený cíl, jaké děti se přijímají do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a dětského domova a z jakých důvodů; jaká je návaznost péče po ukončení pobytu (srovnání dětského domova se zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc); jaká je věková struktura umístěvaných dětí, z toho děti do 3 let věku; délka pobytu dětí v dětském domově a v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; typy právních titulů, na jejichž základě jsou děti do jednotlivých zařízení umístěvány. Následují příklady praxe. Pro zjištění cíle jsem si vybrala Dětský domov Trnová a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfinek při Dětském domově Trnová, kde jsem prováděla svůj výzkum potřebný pro moji praktickou část. Pro můj výzkum jsem použila kvalitativní výzkum, konkrétně techniku analýzy dostupných dokumentů a případovou studii. Díky mému výzkumu a metodám, které v něm byly použity, jsem našla odpovědi na můj stanovený cíl.

Analýzu dostupné dokumentace jsem rozdělila na dvě části: první část je Dětský domov Trnová a druhá část je Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfinek při Dětském domově Trnová. Obě zařízení jsem srovnávala v časovém rozmezí posledních tří let. Zpracovala jsem dostupná data z roku 2018, roku 2017 a roku 2016, jejichž výsledné srovnání přineslo zajímavé výsledky.

Výzkum byl pro mne velice přínosný, díky tomuto výzkumu jsem si uvědomila, jak důležité je, aby existovaly typy náhradní rodinné péče a samotná institucionální péče, jelikož všechny děti nemohou vyrůstat ve svých rodinách, ať už z jakéhokoli důvodu. Velice důležité je to také v případě, kdy se jedná o děti v předškolním věku, protože v té době je nejdůležitější pro děti pevné zázemí, výchova, pocit bezpečí a jistota.

Původní záměrem mého výzkumu mělo být srovnání dostupných dat před novelizací Občanského zákoníku a po novelizaci zákona 89/2012 Sb. Občanského zákoníku. Domnívám se, že by tento výzkum přinesl taktéž zajímavá fakta při srovnání mezi Dětským domovem Trnová a Zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc Delfínek při Dětském domově Trnová. Kvůli časové náročnosti, který by sběr dat za toto období jistě vyžadoval, ale požadovaný čas nebyl k dispozici, byla má práce zaměřena pouze na srovnání posledních tří let dvou různých zařízení. Nicméně vnímám toto téma jako zajímavý námět pro další výzkumnou práci.

Oblast náhradní rodinné péče je velmi obtížná. Jejím středobodem je dítě a jeho zájem, které potřebuje zajistit bezpečné a podnětné prostředí pro svůj zdárný vývoj. Toto je úkolem rodičů. V případě, že rodiče nemohou nebo se o dítě nechtějí starat, je úkolem státu dítě adekvátně zabezpečit. Státní ochrana má mnoho nástrojů, kterými disponuje a může ovlivnit život dítěte. Od aktivizace biologické rodiny a její podpory, přes náhradní rodinnou péči, až k péči institucionální.

Vždy jde jen o to, aby z dítěte, které potřebuje sociálně právní ochranu, vyrůstalo dítě šťastné a spokojené. Jakými nástroji a cestami tohoto bude docíleno, už je na nás.

Doufám, že tato práce poskytne veřejnosti lepší orientaci v oblasti náhradní institucionální péče o děti v předškolním věku, batolecím a kojeneckém věku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

KŘÍSTEK, Adam. *Osvojení dětí: Úplná adopce v českém právu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-022-7.

MICHALOVÁ, Šárka. *Orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho práce se sociálně slabými rodinami s dětmi v Jindřichově Hradci*. České Budějovice, 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta.

TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-864-3.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči.

Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Seznam použitých internetových zdrojů

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2018 [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>

Dětský domov Trnová [online]. 2014 [cit. 2019-02-27]. Dostupné z: <http://www.ddomovtrnova.eu/cs/>

SEZNAM ZKRATEK

- ČR - Česká republika
- DD - Dětský domov
- IPOD - Individuální plán ochrany dítěte
- OSN - Organizace spojených národů
- OSPOD - Orgán sociálně – právní ochrany dětí
- PPD - Pěstounská péče dlouhodobá
- PPPD - Pěstounská péče na přechodnou dobu
- SPO - Sociálně - právní orgán
- SPOD - Sociálně – právní ochrana dětí
- ZDVOP - Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1:	31
Tabulka 2:	31
Tabulka 3:	31
Tabulka 4:	32
Tabulka 5:	32
Tabulka 6:	33
Tabulka 7:	33
Tabulka 8:	34
Tabulka 9:	34
Tabulka 10:	35
Tabulka 11:	35
Tabulka 12:	35
Tabulka 13:	36
Tabulka 14:	36

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Blahníková, DiS.

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Náhradní institucionální péče v předškolním věku v Dětském domově Trnová a ve ZDVOP Delfínek při Dětském domově Trnová

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 39

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: PaedDr. Jan Toman